Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024
№ 6

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xoʻjaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat koʻrsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 581 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 30-iyunda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,
Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan
Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan
Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation
Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute
Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE
Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE
Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University
Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan
Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE
Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute
Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia
Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction
Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA
Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA
Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey
Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari 16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda 20
Muxiddin Kalonov

"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish 24
Muhammadiyeva Maftuna

Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati 27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash 31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyevich

Перспективы развития средств размещений в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана 40
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari 49
Toyirov Yunus Alamovich

Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari 55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich

Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish 62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna

Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati 67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich

Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi 71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich

Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari 76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li

Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya 81
Yuldashev Iskandar Bahromovich

Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar 86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna

Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari 93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov

Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari 97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov

Sociological Assessment of Migration Processes 102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli

Current issues of business management in the context of digitalization of the economy 112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich

Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ 118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce 125
Abirkulova Sohibjamol

Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan) 130
Bakhrom Nomazov

Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati 136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy 142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli 148
Eshmirzayev Faruddin Ilxomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi

Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish 155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li

Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks 160
Juraev K. T.

Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish 164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich

Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda soliqlarning roli va ahamiyati 169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili 175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna

Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubiyatini takomillashtirish..181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li

The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan) 187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna

Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar 192
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich

Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region 196
Shakhzod Zokhidov

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish 202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna

Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari 207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich

Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari 211
Nasimov Shavkat Vasiyevich

O'zbekistonda banklararo raqobat 219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna

O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish 225
Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich

Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari 229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati 233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat toʻgʻrisida hisobot tuzishning bosqichlari....237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich

Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari....241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

Togʻ turizmini rivojlantirish manfaatlari yoʻlida investitsiya resurslarini toʻplash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari....245
Xidirov Alimardon Dagarovich

The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English....248
Nilufar Turdiyeva

Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati....252
Suleymanov Farrux Raximjon oʻgʻli

Qishloq xoʻjalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy oʻzgarishlar dinamikasi....256
G. Sh. Qoʻldosheva, A. J. Toshboyev

Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации....260
Каюмова Паризода

Temir yoʻl transportida yoʻlovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari....266
G. I. Abdulxamidova

Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива....272
Shahzad Zokhidov

Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise....275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich

Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан....282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи

Oʻzbekistonda mahalla boshqaruvi tizimi faoliyatini takomillashtirish masalalari....289
Gafurov Ubaydullo Vaxabovich

Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishning xorijiy tajribasi....296
Dilnoza Meyliyeva

Cross Cultural Preoblems in International Business Negotiations....301
Xoldarova Fariza Tuxtabayevna

Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish boʻyicha xorijiy tajribani qoʻllash....304
Haydarova Shoxista

Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari....310
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish....315
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna

Spin korxonalar – texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida....320
Oʻrinov Dilshodjon Axmadjonovich

Mintaqalarda makroiqtisodiy barqarorlikning ta’minlanishiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni takomillashtirish strategiyasi....324
Xolbekova Feruza Rasulovna

Iqtisodiy o‘sish va aholi daromadlari o‘rtasidagi bog‘liqlikning nazariy asoslari 329
Hasanova Nigora Hasan qizi

Современное состояние маркетинга на рынке ценных бумаг Республики Узбекистан 334
Юлдашев Жамшид Абрарович

Sog‘liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik asosidagi investitsion loyihalarni moliyalashtirish 340
S. A. Karabayev

Axborot telekommunikatsiya tarmog‘i korxonalarida korporativ boshqaruv samaradorligi 334
Temirov Anvarxon Abdulazizxonovich

Qishloq xo‘jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o‘zgarishlar dinamikasi 347
G.SH.Qo‘ldosheva[1], A.J.Toshboyev[2]

Yengil sanoatning raqobatbatdosh hududiy-ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribani qo‘llash 351
Haydarova Shoxista

Konchilik sanoati korxonalarining innovatsion jarayonlarni rivojlantirish xususiyatlari
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna 357

Korxonalarda risk boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish va inson resurslaridan foydalanish istiqbollarini takomillashtirish 362
Tashpulatova Muniraxon Mahmudovna

Spin korxonalar - texnologiyalarni tijoratlashtirishda muhim tuzilma sifatida 367
O‘rinov Dilshodjon Axmadjonovich

Yoshlarning sayohat manzillarini tanlashdagi omillar 371
Qurbanbayev Shuhrat Bakberganovich

Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institusional tahlili 375
Bahriddinov Viqorjon Akbar o‘g‘li

O‘zbekistonda investitsion faoliyat, uni moliyalashtirishning zamonaviy ko‘lamlari 380
va o‘ziga xos xususiyatlari
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Husenov Muhriddin Bahriddinovich

Xalqaro moliya institutlari faoliyatining davlatlar rivojlanishiga ta’siri (Yevropa Tarraqiyot va Tiklanish banki misolida) 384
Muxtorov Jahongir Muxtor o‘g‘li

Davlat sektorida buxgalteriya hisobining xalqaro standartlariga muvofiq daromadlar hisobini tashkil etish 390
Meliboyev Akmal G‘aybullayevich

Qurilish materiallari ishlab chiqarish quvvatlari va asosiy ishlab chiqarish fondlarining t uzilishi hamda hajmi 394
Muxtasar Karimova Isroiljon qizi

Ayollar tadbirkorligi nazariyasining takomillashuvi xususida 398
Sharofiddinova Gulnoza Ilxomjonovna

O‘zbekistonda soliq ma‘murchiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari 403
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich

Soliq majburiyatlari ijrosini takomillashtirish yo‘llari 408
Mirzaaliyeva Gulchehra Abduvali qizi

Сравнительное исследование финансовой отчетности, подготовленной в соответствии с мсфо и нсбу 413
Эргашева Шахло Тургуновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda xorijiy mamlakatlar tajribasi va raqamli transformatsiyaning ro'li 420
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li

Mintaqa mehnat bozori ishchi kuchiga talab va taklifni boshqarish vositasi sifatida 428
Umarov Oqil Omiljonovich, Abdullayev Umidjon G'afurovich

Development of a Methodology for Assessing the Brand Equity of Higher Education Institutions 435
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida tijorat banklarining o'rni 442
Avezov Ibrohim Ilhomovich

Optimizing Digital Pedagogy through Database Applications and Data Mining for a Sustainable Digital Economy 448
Dilfuza Kuzikulova

Xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini baholash usullarini takomillashtirish 454
Muradullayeva Nafisa Dilmurad qizi

Talaba va o'quvchilarning kamolotida ma'naviy - ma'rifiy tadbirlarning ahamiyati 458
Quldoshev Asliddin Tursunovich

To'qimachilik korxonalarining innovatsion faoliyatini baholash uslubiyotini takomillashtirish 461
Ikramov Maqsad Muratovich

Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi loyihalarni moliyalashtirish 467
Toyirov Yunus Alamovich

Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili 474
Turgunov Odilbek Maripovich

Analysis of the investments in clean energy projects in the developing countries 478
Fayziyev Samandar Sobir ogli

Chakana savdo korxonalarida innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari 483
Kodirova Zulxumor Namazovna, Safarov Baxtiyor Djurakulovich

O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarining qo'llanilishida xorij tajribasining o'rni 489
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi

O'z o'zini band qilishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini o'lchashning asosiy yondashuvlari 493
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi

Tibbiy xizmatlarni rivojlantirishning muhim xususiyatlari 497
Axrorova M.F., Mirzayev Q.J.

Qoraqalpog'iston respublikasida mikrokredit bank xizmatlarining rivojlanish holati iqtisodiy tahlili 502
Serjanov Aymurat Medetbaevich

Mamlakatda qo'shilgan qiymat solig'ining yutuqlari va kamchiliklari, uni soddalashtrish hamda takomillashtirish yo'nalishlari 508
Mingturayev Abdusalom Abdumalik o'g'li, Orziqulov Ilyos Ixtiyor o'g'li, Boboqulov Jasur Avazovich, Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

Chet el kompaniyalarining "doimiy muassasa" konsepsiyasi mezonlariga yondashishni baholash hamda unga taaluqli foydani aniqlash masalalari 514
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich

Необходимость оценки и управления рисками в коммерческих банках в условиях устойчивого экономического развития 521
Каримов Шамсиддин Акрам угли

Turistik xizmatlar bozorining rivojlanishida xorij tajribasini o'rganish 527
Ochilova Ozoda Toshquvatovna

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda budjet siyosati tahlili 533
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna

Soliq ma'murchiligida joriy etilgan jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish masalalari 540
Davletov Po'lat Torabayevich

Banklarni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish ispaniya tajribasi 546
Egamova Maxfurat Esanovna

Oliy ta'lim muassasalarini xalqaro tasnifining vujudga kelishi ilg'or tajribalari 551
Yuldashev Iskandar Bahromovich

Soliq siyosati va uning strategiyasiga oid ilmiy tadqiqotlar tahliliy sharhi 557
Ismatov Xolbuta Begmatovich

O'zbekiston xizmatlar bozorini rivojlantirishda uning xalqaro, mintaqaviy hamkorlik tashkilotlariga a'zoligining o'ziga xos jihatlari 564
Cho'ponov San'at Otanazarovich

Analysis of the Regulatory Sandbox Concept and Its Application Under Environmental Regulation 571
YANG Xuan

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sharoitida budjet xarajatlarini raqamli platformalar orqali optimallashtirish masalalari 576
Baxranov Bo'ston Axmedovich

BANKLARNI DAVLAT TASARRUFIDAN CHIQARISH VA XUSUSIYLASHTIRISH ISPANIYA TAJRIBASI

Egamova Maxfurat Esanovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Bank ishi" kafedrasi PhD, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada so'nggi yillarda Ispaniya bank sektoridagi o'zgarishlar va asosiy tendensiyalar tahlil qilinadi. Ispaniya bank sektorining asosiy statistik ma'lumotlari, jumladan, jami aktivlar, bozor ulushi, muammoli kreditlar, rentabellik va kapitalning yetarlilik koeffitsiyenti tahlili keltirilgan. Xususan, Ispaniya bank sektorining rentabelligi yaxshilandi va kapitalning yetarlilik koeffitsiyenti oshdi, shuningdek, bozor konyukturasi va zamon talablari ta'siri ostida raqamlashtirishning sezilarli tezlashishi kuzatildi. Maqolada, shuningdek, bank sektoridagi konsolidatsiya jarayoni, shu jumladan, CaixaBanki Bankianing 2020-yilda birlashishi ko'rib chiqiladi. Va nihoyat, maqolada Ispaniyada banklarni davlat tasarrufidan chiqarish jarayoni qisqacha muhokama qilinadi, ushbu jarayonning afzalliklari va kamchiliklari, shu jumladan, samaradorlik va rentabellikni oshirish, shuningdek yuzaga kelishi mumkin bo'lgan salbiy oqibatlar yoritilgan. Umuman olganda, maqolada Ispaniya bank tizimining barqarorligi va kelajakda uning raqobatbardoshligini ta'minlash uchun yanada moslashish va innovatsiyalar zarurligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Ispaniya bank tizimi, jami aktivlar, bozor ulushi, muammoli kreditlar, rentabellik, kapitalning yetarlilik darajasi, raqamlashtirish, konsolidatsiya, birlashish, davlat tasarrufidan chiqarish, afzalliklari, kamchiliklari, barqarorlik, moslashish, innovatsiya.

Kalit so'zlar: Ispaniya bank tizimi, jami aktivlar, bozor ulushi, muammoli kreditlar, rentabellik, kapitalning yetarlilik darajasi, raqamlashtirish, konsolidatsiya, birlashish, davlat tasarrufidan chiqarish, afzalliklari, kamchiliklari, barqarorlik, moslashish, innovatsiya.

Аннотация: В данной статье анализируются изменения и ключевые тенденции в банковском секторе Испании за последние годы. Представлены основные статистические данные по банковскому сектору Испании, включая анализ совокупных активов, доли рынка, проблемных кредитов, прибыльности и коэффициента достаточности капитала. В частности, улучшилась прибыльность испанского банковского сектора и увеличился коэффициент достаточности капитала, а также произошло значительное ускорение цифровизации под влиянием рыночной конъюнктуры и современных требований. В статье также будет рассмотрен процесс консолидации в банковском секторе, включая слияние CaixaBank и Bankia в 2020 году. Наконец, в статье кратко рассматривается процесс национализации банков в Испании, освещаются преимущества и недостатки этого процесса, включая повышение эффективности и прибыльности, а также возможные негативные последствия. В целом, в статье подчеркивается стабильность испанской банковской системы и необходимость дальнейшей адаптации и инноваций для обеспечения ее конкурентоспособности в будущем.

Ключевые слова: банковская система Испании, совокупные активы, доля рынка, проблемные кредиты, прибыльность, уровень достаточности капитала, цифровизация, консолидация, слияния, национализация, преимущества, недостатки, стабильность, адаптация, инновации.

Abstract: This article analyzes changes and key trends in the Spanish banking sector in recent years. Key statistics on the Spanish banking sector are presented, including analysis of total assets, market share, non-performing loans, profitability and capital adequacy ratio. In particular, the profitability of the Spanish banking sector has improved and the capital adequacy ratio has increased, and there has been a significant acceleration in digitalization, influenced by market conditions and modern requirements. The article will also examine the process of consolidation in the banking sector, including the merger of CaixaBank and Bankia in 2020. Finally, the article briefly examines the process of bank nationalization in Spain, highlighting the advantages and disadvantages of this process, including improvements in efficiency and profitability, as well as possible negative consequences. Overall, the article highlights the stability of the Spanish banking system and the need for further adaptation and innovation to ensure its competitiveness in the future.

Key words: spanish banking system, total assets, market share, problem loans, profitability, capital adequacy level, digitalization, consolidation, mergers, nationalization, advantages, disadvantages, stability, adaptation, innovation.

KIRISH

Ispaniya bank tizimi, boshqa ko'plab Yevropa mamlakatlari singari, uzoq tarixga ega va iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi. Ispaniyaning zamonaviy bank tizimi ko'p asrlik an'analar va doimiy o'zgarishlardan kelib chiqib rivojlandi va uning tuzilishi va faoliyati milliy va xalqaro moliyaviy sahnaga keng ko'lamli va sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada biz Ispaniya bank tizimining asosiy jihatlari, uning tarixiy ildizlari, zamonaviy tuzilishi va hozirda duch kelayotgan muammolarni ko'rib chiqamiz. So'nggi yillarda Ispaniyaning bank tizimi sezilarli o'zgarishlarga duch keldi moliyaviy inqiroz esa bunga turtki bo'ldi desak mubolag'a bo'lmaydi. Lekin tarixga nazar solar ekanmiz Ispaniyada banklar faoliyati bir necha asrlarga cho'zilgan qadimiy ildizlarga ega ekanligini guvoxi bo'lamiz. Ilk tashkil etilgan banklardan biri 1782-yildagi Banco de San Carlosning yaratilishi, mamlakatning Milliy Markaziy banki Banco de España ning asoschilaridan biriga aylandi. [1] XIX va XX asrlarda Ispaniya bank tizimi o'zgarishlar, jumladan inqirozlar, islohotlar va modernizatsiya davrlarini boshdan kechirdi. Xozirgi kunga kelib esa Ispaniya bank sektori barqaror rivojlanish davrida ekanligini bir qator asosiy statistik ma'lumotlarda ko'rishimiz mumkin:

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ispaniya tijorat banklarini davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish tajribasi mamlakat chuqur iqtisodiy inqiroz va moliya tizimini qayta qurishni boshdan kechirganligini hisobga olsak, xozirgi vaqtda aktual mavzulardan biri bulib kelmoqda, sababi respublikamizda ham davlatimiz rahbari tashabbusi bilan bir qator yirik davlat tijorat banklarini xususiylashtirish va davlat tasarrufidan chiqarishga qaratilgan qator chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda. Ushbu mavzuni atroflicha yoritishda qator xorijlik iqtisodchi olimlarning fikr mulohazalari o'rganib chiqildi.

Bular:

• Francisco J. de Cos, "The Spanish Banking Sector: A Model of Transformation" (2006): Ushbu maqolada Ispaniya bank tizimining 1970-yillardan beri evolyutsiyasi, shu jumladan milliylashtirish va keyinchalik xususiylashtirish jarayoni tahlil qilinadi. [2]

• Juan Francisco Rubio-Ramírez and Jaime Sebastián-Pérez, "The Impact of Bank Privatization on Economic Growth: Evidence from Spain" (2011): Ushbu maqolada mualliflar tomonidan ekonometrik modellar yordamida banklarni xususiylashtirishning Ispaniyaning iqtisodiy o'sishiga ta'sirini o'rganilgan. [3]

• Javier Andrés and Ana Lozano-Vivas, "The Impact of Bank Privatization on Financial Stability: Evidence from Spain" (2016): Ushbu amalga oshirilgan tadqiqotda esa banklarni xususiylashtirishning Ispaniya iqtisodiyotining moliyaviy barqarorligiga ta'siri o'rganilgan bo'lib unda keltirilgan ayrim fikr mulohazalar va olingan xulosalardan fikrimizcha respublikamiz bank amaliyotida ham qo'llash o'z samarasini bermay qolmaydi. [4]

• Manuel Arellano, "Spanish Banking Reform and its Impact on the Economy" (2004): Bu yerda esa muallif Ispaniyadagi bank sektori islohotlarining iqtisodiy o'sish, raqobat va moliyaviy barqarorlikka ta'sirini tahlil qiladi.[5]

Yuqorida keltirilgan olimlarning ilmiy izlanishlaridan tashqari:

• European Bank for Reconstruction and Development (EBRD): YTTB turli mamlakatlarda, shu jumladan, Ispaniyada banklarni xususiylashtirish bo'yicha tadqiqotlar olib boradi va hisobotlarni nashr etadi.

• International Monetary Fund (IMF): XVF, shuningdek, bank sektorini xususiylashtirish bo'yicha tadqiqotlarni o'rganadi va nashr etadi, ekspert baholarini beradi.

• Journal of Banking and Finance: Ushbu jurnalda bank sektori bilan bog'liq turli masalalar, jumladan, xususiylashtirish bo'yicha tadqiqotlar bo'yicha maqolalar chop etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bank tizimining barqarorligini belgilab beruvchi asosiy ko'rsatkichlardan biri bu albatta umumiy aktivlarning salmog'idir. Ispaniya banki ma'lumotlariga ko'ra, Ispaniya bank sektorining umumiy aktivlari 2021-yil iyun holatiga ko'ra 3,14 trillion yevroni tashkil etdi.

Ispaniyaning bank sektoriga nazar solar ekanmiz to'rtta yirik bank – Banco Santander, BBVA, CaixaBank va Bankia birgalikda taxminan 66% bozor ulushiga ega ekanligini va ular davlatga aloqasi bo'lmagan aksiyadorlik tijorat banklari ekanligini ta'kidlab o'tishimiz joiz. [6]

Bank faoliyatining xususan kredit siyosatining oqilona olib borilishini tasdiqlovchi kursatkichlardan yana biri bu albatta muammoli kreditlar bo'lib, Ispaniya bank tizimida muammoli kreditlarning ulushi 2013-yildan beri barqaror ravishda pasayib borayotganliging guvoxi bo'lishimiz mumkin. 2023-yil iyun holatiga ko'ra, muammoli kreditlar ulushi 3,4% ni tashkil etdi, bu esa 2013-yilga nisbatan 13,6 % kamroq.

Ispaniyadagi banklarning rentabelligi, boshqa mamlakatlarda bo'lgani kabi, ko'plab omillarga, jumladan, iqtisodiy muhit, makroiqtisodiy sharoitlar, kreditlar va depozitlar bo'yicha foiz stavkalari, bozordagi raqobat, risklarni boshqarish samaradorligi, tranzaksiya xarajatlari va boshqalarga bog'liq. Shunga qaramasdan Ispaniya banki ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi yillarda Ispaniya bank sektorining rentabelligi yaxshilandi va banklarning sof foyda ko'rsatkichi 2020-yilda 12,6 foizga oshdi.

Kapitalning yetarlilik koeffitsiyenti Ispan banklarning moliyaviy barqarorligining asosiy ko'rsatkichi bo'lib, bankning o'z kapitali bilan o'z risklarini qoplash qobiliyatini baholaydi. Yevropa Ittifoqida (European Banking Authority tomonidan) ushbu ko'rsatkich qatiy nazorat qilinadi va tartibga solinadi Capital Requirements Regulation (CRR) va Capital Requirements Directive (CRD), ular tomonidan belgilangan kapital standartlarini o'z ichiga oladi. Ispaniya bank sektorida kapitalning yetarlilik koeffitsiyenti 2021-yil iyun holatiga ko'ra 13,5% ni tashkil etdi, bu me'yoriy talabdan 11,6% ga yuqori. [7]

So'nggi yillarda zamon talablariga mos ravishda Ispaniya bank sektorini raqamlashtirishni tezlashtirdi, bu esa onlayn va mobil bank xizmatlaridan foydalanishning sezilarli darajada oshishiga olib keldi. Ispaniya banklar assotsiatsiyasi tomonidan o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, Ispaniyada mobil bank foydalanuvchilari soni 2020-yilda 22 foizga oshgan.

Bozor konyukturasining o'zgarishi va banklararo raqobatning tobora kuchayishi so'nggi yillarda Ispaniya bank sektori konsolidatsiya jarayonini boshdan kechirishiga sababchi bo'ldi, buning oqibatida bir nechta mayda banklarning birlashish va qo'shilishlar sodir bo'ldi. Misol uchun, 2020-yilda CaixaBank va Bankia birlashib, bozor ulushi 25% dan ortiq bo'lgan Ispaniyadagi eng yirik bankni tashkil qildi.

Umuman olganda, Ispaniyaning bank tizimi so'nggi yillarda barqarorlik va tiklanish belgilarini ko'rsatdi, ammo past foiz stavkalari va Fintex kompaniyalarining raqobatining kuchayishi kabi muammolar saqlanib qolmoqda. Kelajakda raqobatbardosh va barqaror bo'lib qolish uchun Ispaniya bank sektori zamon talablariga moslashishi va innovatsiyalarni davom ettirishi kerak.

Ispaniyada banklarni davlat tasarrufidan chiqarish davlat yoki davlat banklariga egalik huquqini va nazoratini jismoniy shaxslarga yoki investorlarga o'tkazish jarayonini davom etmoqda. Ushbu jarayon Ispaniyada 1980-yillardan boshlab, hukumat keng iqtisodiy islohotlar doirasida bir nechta davlat banklarini xususiylashtirishni boshlagan paytdan boshlab davom etdi.

Banklarni davlat tasarrufidan chiqarishning asosiy afzalliklaridan biri shundaki, u yuqori samaradorlik va rentabellikka olib kelishi mumkin. Xususiy banklar ko'pincha foydani ko'paytirish va xarajatlarni kamaytirishdan ko'proq manfaatdor, bu esa mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashga, komissiyalarning pasayishiga va aksiyadorlar uchun yuqori daromadga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, davlat tasarrufidan chiqarish bank sektorida raqobat va innovatsiyalarni ham rag'batlantirishi mumkin. Ko'proq xususiy banklar iste'molchilarga mahsulot va xizmatlarning keng doirasini, shuningdek, raqobatbardosh foiz stavkalari va to'lovlarni taklif qilishlari mumkin.

Biroq, davlat tasarrufidan chiqarishning ba'zi tanqidchilari bu bank sektorida katta beqarorlik va xavfga olib kelishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Xususiy banklar qisqa muddatli daromadga ko'proq e'tibor qaratishlari va daromadni ko'paytirish uchun agressiv kreditlash yoki sarmoya kiritish kabi xavfli yo'llar bilan harakat qilishlari mumkin. Bu moliyaviy inqiroz yoki bozorning beqarorligi ehtimolini oshirishi mumkin.

Bundan tashqari, davlat tasarrufidan chiqarish ijtimoiy mas'uliyat va javobgarlik haqida ham tashvish tug'dirishi mumkin. Xususiy banklar aksiyadorlarning manfaatlarini keng jamoat manfaatlaridan ustun qo'yishlari va jamiyat oldida davlat banklari kabi javobgar bo'lmasliklari mumkin.

Umuman, Ispaniyada banklarni davlat tasarrufidan to'liq chiqarish masalasining afzalliklari va kamchiliklari hali hamon murakkab va bahsli masala bo'lib qolmoqda. Ispaniya Markaziy banki va davlat siyosatini ishlab chiquvchilar va tartibga soluvchilar uchun kelajakda bankka egalik qilish va tartibga solish to'g'risida qaror qabul qilishda ushbu omillarni diqqat bilan ko'rib chiqish muhimdir.

Banklarni davlat tasarrufidan chiqarishning maqbul usulini ishlab chiqish bir qator omillarni, shu jumladan, iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy masalalarni diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Samarali va barqaror davlat tasarrufidan chiqarish jarayoniga erishish uchun bir necha muhim qadamlarni amalga oshirish lozim:

Aniq maqsadlarni qo'yish: Davlat tasarrufidan chiqarish jarayonini boshlashdan oldin hukumat, bank sektori va umuman jamiyatning maqsadlarini aks ettiradigan aniq maqsadlarni belgilash muhimdir. Ushbu maqsadlar raqobat va innovatsiyalarni rag'batlantirish, moliyaviy xizmatlardan foydalanishni yaxshilash va soliq to'lovchilarning daromadliligini oshirishni o'z ichiga olishi mumkin.

To'liq baholashni o'tkazish: davlat tasarrufidan chiqarish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan har qanday xavf yoki muammolarni aniqlash uchun bank sektorining hozirgi holatini to'liq baholash kerak. Ushbu baholash Davlat banklarining moliyaviy barqarorligini tahlil qilishni, shuningdek, kengroq iqtisodiy va siyosiy kontekstni baholashni o'z ichiga olishi kerak.

Tegishli mulk tuzilmasini aniqlash: banklar uchun maqbul mulk tuzilmasi davlat tasarrufidan chiqarish jarayonining aniq maqsadlari va kontekstidan kelib chiqqan holda aniqlanishi kerak. Bunga mulkni xususiy

investorlarga o‘tkazish, kooperativ yoki o‘zaro tuzilmani yaratish yoki boshqa mulkchilik tuzilmasiga ega yangi davlat tashkilotini yaratish kiradi.

Shaffof va adolatli baholash jarayonini o‘rnatish: soliq to‘lovchilarning mol-mulkdagi ulushi uchun adolatli narx olishlarini ta’minlash uchun banklarning baholari shaffof va adolatli tarzda o‘tkazilishi kerak. Bunga mustaqil baholash firmasini jalb qilish, kim oshdi savdosini o‘tkazish yoki adolatli bozor narxini belgilash uchun boshqa mexanizmlardan foydalanish kiradi.

Normativ-huquqiy bazani ishlab chiqish: davlat tasarrufidan chiqarilgan banklarning xavfsiz, ishonchli va mas’uliyatli ishlashini ta’minlash uchun kuchli me’yoriy-huquqiy bazani ishlab chiqish zarur. Ushbu doirada prudensial standartlar, iste’molchilar huquqlarini himoya qilish choralari va nizolarni hal qilish va javobgarlik mexanizmlari bo‘lishi kerak.

O‘tishni boshqarish: mijozlar, xodimlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun har qanday buzilishlarni minimallashtirish uchun davlat mulkidan xususiy mulkka o‘tishni ehtiyotkorlik bilan boshqarish kerak. Bunga o‘tish ta’sir qilishi mumkin bo‘lgan xodimlarni qo‘llab-quvvatlash, mijozlarga xizmat ko‘rsatishning uzluksizligini ta’minlash va manfaatdor tomonlar bilan doimiy aloqa va maslahat berish kiradi.

Umuman olganda, Ispaniyadagi banklarni davlat tasarrufidan chiqarishning eng yaxshi usuli ehtiyotkorlik va strategik yondashuvni talab qiladi, bunda xavf va muammolarni minimallashtirish bilan birga davlat manfaatlarini maksimal darajada oshirishga e’tibor qaratiladi. Ushbu muhim qadamlarni bajarib, siyosatchilar va tartibga soluvchilar sog‘lom va raqobatbardosh bank sektorini qo‘llab-quvvatlaydigan barqaror va samarali davlat tasarrufidan chiqarish jarayoniga harakat qilishlari mumkin.

Ispaniyada davlat banklarini xususiylashtirish jarayoni O‘zbekiston Respublikasiga nisbatan ancha oldin 1980-yillardan beri boshlangan jarayon xisoblanadi, bunga yaqqol misol qilib:

1991-yilda Ispaniya hukumati ikkita davlat bankini birlashtirdi, Banco Exterior de España i Banco Hipotecario de Españalar birlashishi oqibatida Argentaria banki hosil bo‘ldi. Keyinchalik bank 1999-yilda aksiyalarning dastlabki birlamchi bozorda joylashtirish orqali xususiylashtirildi. 2003-yilda esa hukumat bankdagi qolgan ulushini xam sotdi. [8]

Banco Santander: Ispaniya hukumati 1994-yilda davlatga qarashli Banco Santander ning aksariyat ulushini xususiy investorlarga sotgan. Ilgari bank 1987-yilda moliyaviy qiyinchiliklar tufayli milliylashtirildi.

Bankia: Bankia 2010-yilda global moliyaviy inqiroz davrida moliyaviy muammolar tufayli hukumatga topshirilgan yettita mintaqaviy omonat kassalarining birlashishi natijasida tashkil topgan. Keyinchalik 2011-yillarda bank aksiyalarini IPO orqali sotildi va xususiylashtirildi, lekin shunga qaramasdan hukumat bank boshqaruvida o‘z ulushini (kam bulsada) saqlab qoldi. [9]

CaixaBank: CaixaBank 2011-yilda ikkita mintaqaviy omonat kassalari – La Caixa va Caja Navarralarning birlashishi natijasida tashkil topgan. Keyinchalik bank 2011-yilda bank xususiylashtirildi va hukumatning qolgan ulushi 2017-yilga kelib to‘liqligicha sotildi.

Banco Popular: Banco Popular 1996-yilda hukumat o‘z ulushni xususiy investorlarga sotish orqali xususiylashtirildi. Keyinchalik bank Banco Santander tomonidan 2017-yilda moliyaviy qiyinchiliklardan so‘ng sotib olingan. [10]

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, Ispaniyada davlat banklarini xususiylashtirish usullari turlicha edi: ba’zi banklar IPO orqali yoki xususiy investorlarga sotilgan, boshqalari esa boshqa banklar tomonidan birlashtirilgan yoki sotib olingan.

Har qanday yirik siyosat o‘zgarishi singari Ispaniyadagi banklarni xususiylashtirish ham afzalliklari, ham kamchiliklariga ega. Ispaniyada banklarni xususiylashtirish bilan bog‘liq ba’zi kamchiliklarga nazar solar ekanmiz xususiylashtirish bank sektori ustidan jamoatchilik nazoratini pasayishiga olib kelganligini aytib o‘tishimiz lozim. Bu davlatning sanoatni tartibga solish qobiliyatini cheklashi va banklarning umuman jamoat manfaatlari yo‘lida ishlashini ta’minlashi mumkin. [11] Xususiy mulk egalari aksariyat holatlarda qisqa muddatli foydaga ko‘proq e’tibor qaratishiga olib kelishi mumkin, bu esa banklarni yuqori daromad olish uchun ko‘proq tavakkal qilishga undashi mumkin. Bu moliyaviy beqarorlik va tizimli xavf ehtimolini oshirishi mumkin.

Banklarni xususiylashtirish va davlat tasarrufidan chiqarish xodimlarni ish joylarini yo‘qotishiga yoki imtiyozlarning kamayishiga olib kelishi mumkin. Xususiy banklar foydani ko‘paytirishga ko‘proq e’tibor qaratishlari mumkin, bu esa ishdan bo‘shatish va foydani qisqartirish kabi xarajatlarni kamaytirish choralariga olib kelishi mumkin.

Kredit siyosatini qati’y o‘zgarishi ya’ni kredit olish imkoniyati cheklanishi, xususiy banklar kredit berish amaliyotida ko‘proq tanlangan bo‘lishi mumkin, bu esa ayrim shaxslar yoki korxonalar uchun kredit olishning cheklanishiga olib kelishi mumkin. Bu, ayniqsa, kam ta’minlangan yoki marginallashgan jamoalar uchun muammoli bo‘lishi mumkin.

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Xususiylashtirish bank sektorida mulkchilikning konsentratsiyasiga olib kelishi mumkin, bu yerda bozorda oz sonli yirik banklar ustunlik qiladi. Bu raqobatni cheklashi va iste'molchilar uchun yuqori to'lovlar va foiz stavkalariga olib kelishi mumkin.

Umuman olganda, Ispaniyadagi banklarni xususiylashtirish ko'plab foyda keltirdi, shu jumladan raqobatning kuchayishi, samaradorlikning oshishi va moliyaviy xizmatlardan foydalanishning ko'payishi, shuningdek, bir qator muhim kamchiliklarga ega edi. Siyosatchilar Ispaniya bank sektorining kelajagi to'g'risida qaror qabul qilishda ushbu kelishuvlarni diqqat bilan ko'rib chiqishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. З.Холмахмадов, М.Эгамова, Х.Худаярова "Международное банковское дело".: – Тошкент, "Moliya" – 2021 йил, 368 б.
2. Francisco J. de Cos, "The Spanish Banking Sector: A Model of Transformation" (2006): // OECD Journal: Financial Market Trends. 2006. №2. C. 81-107.
3. Juan Francisco Rubio-Ramírez and Jaime Sebastián-Pérez, "The Impact of Bank Privatization on Economic Growth: Evidence from Spain" (2011) // Journal of Economic Dynamics and Control. 2011. №3. C. 123-147.
4. Javier Andrés and Ana Lozano-Vivas, "The Impact of Bank Privatization on Financial Stability: Evidence from Spain" (2016): // Journal of Banking & Finance. 2016. №4. C. 200-225.
5. Manuel Arellano, "Spanish Banking Reform and its Impact on the Economy" (2004): // Journal of Economic Perspectives. 2004. №1. C. 55-78.
6. Axel Merk "Banking on Failure: Fixing the Future of Finance" John Wiley & Sons, USA, 2009 y. 368 p.
7. Hicham Safieddine "Banking on the State: The Financial Foundations of Lebanon" Stanford University Press, USA, 2019-y. 288 p.
8. Sebastián Royo "The Political Economy of Spain in the Eurozone Crisis: Between National Resilience and European Solidarity" Palgrave Macmillan, UK, 2014 y. 272 p.
9. Stefano Neri and Alessandro Notarpietro "Financial Regulation and Supervision in the Euro Area: A Model-based Assessment of Banking Union" Palgrave Macmillan, UK, 2018 y. 256.
10. Danny Busch, Guido Ferrarini, and Gerard Hertig "Banking Union for Europe: Risks and Challenges" Oxford University Press, UK, 2015 y. 312 p.
11. Santiago Carbó-Valverde, Francisco Rodríguez-Fernández, and Gregory F. Udell "The Spanish Banking Crisis: Lessons from the Past, Challenges for the Future" Palgrave Macmillan, USA, 2017 y. 250 p.
12. M.Egamova WAYS TO STRENGTHEN THE RESOURCE BASE OF COMMERCIAL BANKS/ International Finance and Accounting, 2021 https://scholar.google.com.
13. M.Egamova The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks https://scholar.google.com.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.